R E C E N Z J E

ROCZNIKI HUMANISTYCZNE
Tom LXVIII, zeszyt 8 – 2020

Pontificio Istituto teologico Giovanni Paolo II per le scienze del matrimonio e della famiglia. *Dizionario su sesso, amore e fecondità*, red. José Noriega, René Ecochard & Isabelle Ecochard, Cantagalli, 2019, ss. 1108. ISBN: 978-88-6879-702-7.

DOI: http://dx.doi.org/10.18290/rh.20688-11

Zestawione w tytule prezentowanego słownika pojęcia *płciowość – miłość – płodność* wskazują na główny zamysł Redaktorów, jakim jest ukazanie wartości ciała ludzkiego i jego znaczenia. Słownik ten, będący *de facto* encyklopedią, to owoc pięćdziesięciu lat badań 158 specjalistów (filozofów, teologów, socjologów, lekarzy, biologów, pedagogów i duszpasterzy) wywodzących się z Papieskiego Instytutu Jana Pawła II dla Studiów nad Małżeństwem i Rodziną oraz ze współpracujących z nim ośrodków naukowych z całego świata. Publikacja liczy 1108 stron i zawiera 182 hasła artykułowe, poczynając od *Aborto e sessualità* po *Vocatione all'amore*.

Słownik ten nie jest wyłącznie sekwencją tematycznych haseł, ale ma swoją wewnętrzną logikę i klarowną wizję wartości ciała ludzkiego, ujmowanego z punktu widzenia różnych dyscyplin. Punktem wyjścia jest encyklika Pawła VI *Humanae vitae* i nauczanie Kościoła katolickiego na temat płciowości, małżeństwa i rodziny, mające swój początek w drugiej połowie III wieku, a kontynuowane w całej historii Kościoła katolickiego i nauczaniu współczesnych papieży (Jana Pawła II, Benedykta XVI, Franciszka) aż do omawianej w *Słowniku* adhortacji apostolskiej papieża Franciszka *Amoris laetitia* (2016). Nie brakuje w tym kontekście haseł prezentujących różne nurty religijne (np. *Induismo, Islam e sessualità*) i filozoficzne (np. *Aristotele sulla sessualità*, *Nietzsche sulla sessualità*), ideologie (np. *Gender*) itd. Obszernie reprezentowany jest także blok medyczny, redagowany przez specjalistów z zakresu medycyny i biologii (np. *Embrione Humano*, *Impatto sulla sessualità: contraccezione vs pianificazione familiare naturale*, *Malatie sessuali*). Są hasła z dziedziny prawa

(np. *Diritto, differenza sessuale e familia* [Prawo, różnice płciowe i rodzina], *Diritto e sessualià* [Prawo i tożsamość płciowa], a także z pedagogiki (np. *Educazione affetiva dei giovanni: il ruolo dei genitori e degli insegnanti* [Wychowanie młodzieży do miłości: rola rodziców i nauczycieli], *Programma di formazione del servizio medico sui metodi naturali* [Program kształcenia pracowników służby zdrowia w temacie naturalnych metod]). Nie są również pomijane zagrożenia, omawiane w takich hasłach jak np. *Cybersex* [Cyberseks], *Mercificazione del corpo* [Handel ciałem], *Perversione sessuali* [Perwersja seksualna] itd.

W 2020 r., ogłoszonym przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Rokiem Świętego Jana Pawła II w setną rocznicę Jego urodzin, *Słownik* ten zasługuje na szczególną uwagę z tego względu na to, że choć głównym punktem odniesienia w dobieraniu i redagowaniu haseł jest – jak wspomniano – encyklika *Humanae vitae* Pawła VI, to większość z nich odzwierciedla rozwijanie tego nauczania przez Jana Pawła II (np. artykuł *Teologia del corpo* [Teologia ciała], zredagowany przez Yves'a Semena, dyrektora Instytutu Teologii Ciała według św. Jana Pawła II w Lyonie) czy artykuł *Dono di sé e Communione* [Dar z samego siebie i Komunia], zredagowany przez Aude Suramy). W licznych hasłach dotyczących komponentów płciowości człowieka (np. *Carne e corpo* [Organizm i ciało], *Cuore* [Serce], *Desiderio e Concupiscenza* (Pragnienie i Pożądliwość) czy też wartości (np. *Castità, Integrazione, Pudore* [Czystość, Integracja, Skromność], *Fedeltà* [Wierność], *Prudenza* [*Roztropność*]) – autorzy tych haseł korzystają z tekstów Karola Wojtyły/Jana Pawła II. Są to przede wszystkim *Miłość i odpowiedzialność* (tłumaczony na wiele języków: francuski, włoski, hiszpański, angielski, niemiecki itd.), *Osoba i czyn*, *Rodzina jako communio personarium*, *Promieniowanie ojcostwa* oraz encykliki i adhortacje apostolskie odnoszące się do problematyki życia i rodziny.

Słownik ten zainteresuje nie tylko specjalistów i doradców życia rodzinnego, ale też i filologów. Jest to swego rodzaju słownik terminów, wyrazy hasłowe są bowiem wyjaśniane przez etymologię oraz wypowiedzi definicyjne umieszczane w odpowiednim kontekście i dokumentowane przypisami bibliograficznymi. W końcowej części hasła są podawane kolejne hasła i terminy, które łączą się pojęciowo z głównym wyrazem hasłowym, np. *Carne e corpo*, *Amore*, *Aristotele*, *Bibbia*, *(Dalla) Biologia della sessualità*, *Fenomenologia*, *Generare*, *Giovanni Paolo II*, *Gnosticismo*, *Lévinas*, *Matrimonie*, *Merleau-Ponty*, *Padri della Chiesa*, *Persona*, *Personalismo*, *Platone*, *Relazione*, *Ricœur*, *Sacramento*, *Sessualità: il luogo bibbico*, *Sessualità: l'ogetto intelligibile*, *Teologia del corpo*, *Tertuliano*. Taka konstrukcja hasła nadaje całemu dziełu istotną spójność pojęciową i tematyczną, a także nowatorski charakter. Bardzo staranne opracowanie edytorskie, klarowność i głębia tego słownika encyklopedycznego sprawiają, że jest on ważnym źródłem informacji dla nauczycieli akademickich i studentów, jak też dla każdego, kto jest zainteresowany tą problematyką. Można w nim odnaleźć klucze do lektury i do uporządkowania rozumienia poszczególnych zagadnień, co może przyczynić się do dalszego rozwoju badań oraz

refleksji na tema płciowości człowieka i życia rodzinnego w zgodzie z zamysłem Stwórcy. Dzieło to, opracowane w języku włoskim, zasługuje na przetłumaczenie na język polski, by przybliżyć jego treść polskim czytelnikom.

Dorota Śliwa
Instytut Językoznawstwa KUL
e-mail: dorota.sliwa@kul.pl
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-5180-4813

Łukasz Bogucki, Joanna Dybiec-Gajer, Maria Piotrowska i Teresa Tomaszkiewicz, redaktorzy. *Słownik polskiej terminologii przekładoznawczej*. Księgarnia Akademicka, 2019, ss. 171. ISBN: 978-83-8138-096-6.

DOI: http://dx.doi.org/10.18290/rh.20688-11

Choć refleksje teoretyczne dotyczące problemów przekładu są publikowane od wielu lat i w różnych środowiskach (filologów, filozofów itp.), to obszar przekładoznawstwa zarysowuje się stosunkowo niedawno. Pierwsze prace syntetyczne zostały zredagowane na początku XXI wieku przez Urszulę Dąmbską-Prokop (*Mała encyklopedia przekładoznawstwa*, 2000, a także jej wersja poszerzona z 2010 r. *Nowa encyklopedia przekładoznawstwa*). Pierwsze zaś opracowania terminologii zostały wydane w 1993 r. (*Tezaurus terminologii translatorycznej*, red. Jurij Lukszyn,) i w 2006 r. (Teresa Tomaszkiewicz, *Terminologia tłumaczenia*).

W tym kontekście publikacja *Słownika polskiej terminologii przekładoznawczej* jawi się jako naturalna konsekwencja rozwoju tego obszaru badań i niezbędna aktualizacja zagadnień oraz terminologii tej dynamicznie rozwijającej się dziedziny. Słownik został opracowany przez 20 uznanych neofilologów (głównie anglistów i romanistów specjalizujących się w przekładoznawstwie z wielu ośrodków akademickich w Polsce, m.in. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Uniwersytetu Gdańskiego). Liczy on 414 haseł z ekwiwalentami obcojęzycznymi, poczynając od hasła *Adaptacja*, a kończąc na terminie *Zrozumienie*. Zawiera ponadto bibliografię wybranych prac polskich przekładoznawców w języku polskim, które ukazały się po 1989 r., bibliografię prac naukowych cytowanych w definicjach słownika, a także bibliografię słowników i encyklopedii przekładoznawczych (w językach: polskim, angielskim i rosyjskim).